

Gostoljubnost,
dostopnost in
sproščенost
ostajajo

48. mednarodni
filmski festival
Karlovy Vary
(28. 6. - 6. 7. 2013)

V zadnjih dveh letih je število obiskovalcev vodilnega filmskega festivala v srednji in vzhodni Evropi v skladu s svetovnimi »trendi« rahlo upadlo. Vendar to v praksi pomeni le, da je borba za posameznimi filmskimi vstopnicami nekoliko manj kruta – eden izmed najbolj gostoljubnih, dostopnih in sproščenih med prestižnimi festivali vsako poletje še vedno pritegne ogromno število zvestih navdušencev. Ker deluje kot stičišče zahodno- in vzhodnoevropskega filma, je poleg močne medijske pokritosti tudi priljubljeno mesto za srečevanje domačih čeških in mednarodnih filmskih distributerjev. Letošnji, 48. festival je odprl Michel Gondry s svojim novim celovečercem **Mood Indigo** (L'écume des jours, 2013), adaptacijo kulturne Pene dni Borisa Viana.

Med bolj pričakovanimi gosti so bili sicer nagajenci za neprecenljiv umetniški prispevek k svetovnemu filmu: poleg domačega kostumografa Theodorja Pištčka še Oliver Stone z najdaljšo različico **Alexandra** (2004) doslej in John Travolta z neslavno **Sezono ubijanja** (Killing Season, 2013, Mark Steven Johnson). Glavno nagrado festivala, kristalni globus, pa je mednarodna žirija pod vodstvom Agnieszke Holland podelila madžarskemu **Šolskemu zvezku** (A nagy fűzet, 2013, János Szász), prav tako prejemniku nagrade Europa Cinemas, ki je posnet po mednarodno uspešnem istoimenskem protivojnem romanu Ágote Kristóf. Sicer za karlovarski festival velja, da so pogosto bolj kot filmi iz glavnega tekmovalnega programa zanimivi spremljevalni programski sklopi s široko izbiro najrazličnejših del, npr. (prav tako tekmovalni) Vzhodno od Zahoda

(East of the West), rezerviran za filme izza nekdanje železne zavese. Med njimi je nagrado prejel prvi poljski LGBT-film, **Floating Skyscrapers** (Płynące wieżowce, 2013), režiserja Tomasza Wasilewskega, ki je zanimanje zbudil že lani s prvencem *V spalnici* (W sypialni, 2012). V isti program sta bila letos uvrščena dva slovenska filma, **Adria Blues** Miroslava Mandiča in **Dvojina** Nejca Gazvode. Zadnji je bil v Karlovih Varih gost že s prvencem *Izlet* (2011), vstopnico v izbor desetih najobetavnejših evropskih režiserjev revije Variety, ki jo organizira in intenzivno promovira EFP (European Film Promotion) kot del vzgajanja samostojne evropske filmske kulture.

Med njimi je bil letos švedski **Eat Sleep Die** (Äta sova dö, 2012, Gabriela Pichler) s temo, ki se zadnja leta čedalje pogosteje pojavlja v najrazličnejših variacijah: gre za neke vrste grozljivo kapitalizma v času globalne finančne krize. Raša (naturščica Nermina Lukač), druga generacija priseljenske družine iz Bosne, je popolnoma integrirana, zgledna bodoča državljanka »dežele enakih možnosti«, Švedske, ki ob službi v proizvodnji, kjer zelenjavo pakira v plastično embalažo, v življenju nima časa za kaj dosti več kot za naslovno spanje in hrano, vsaj dokler je v okviru zmanjševanja stroškov ne odpustijo, kar njeno življenjsko situacijo – četudi se je to prej zdelo težko verjetno – strmoglavno poslabša. Najprej prizadevno in na koncu obupano iskanje službe ji še otežita ksenofobija in pokroviteljski odnos do brezposelnosti; tako s strani socialnih institucij kot družbe individualizma, ki odgovornost za revščino hladnokrvno pre-

laga na posameznika in njegovo domnevno osebno (ne)pripravljenost za delo.

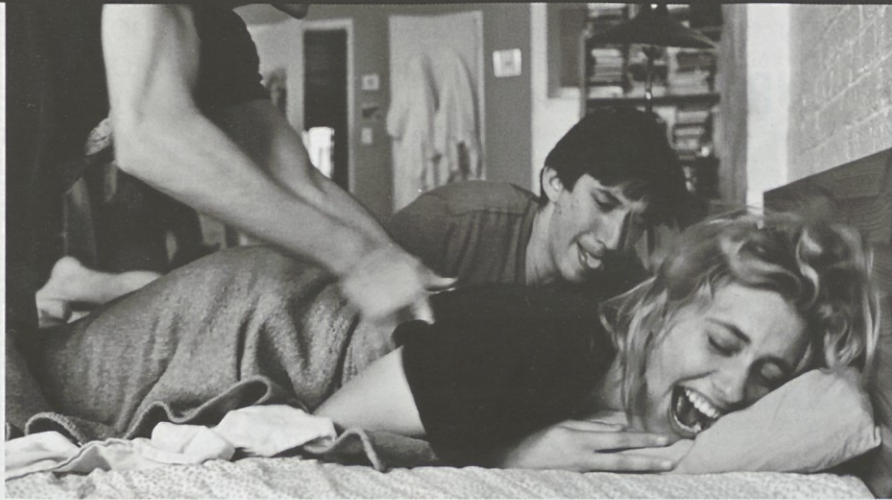
S spoprijemanjem mladih s spremenjenimi okoliščinami odraščanja se, četudi v povsem drugačnem okolju in z drugačnim izhodiščem, delno ukvarja tudi eden izmed najboljših filmov letošnjega festivala, **Frances Ha** (2012, Noah Baumbach), kjer je junaško dejanje v zgodbi – nujno, da bi se protagonistka lahko osamosvojila in postavila na svoje noge – pravzaprav junaštvo za generacijo X: zaposlitev na delovnem mestu, ki nima ničesar skupnega z njeno izobrazbo ne z ambicijami. Če je bila izhodiščna tema Noaha Baumbacha pri prejšnjih projektih družina ter nianse bolj ali manj funkcionalnih odnosov med njenimi člani – ne glede na to, ali je sodeloval z Wesom Andersonom v *Podvodnem življenju s Stevom Zissoujem* (The Life Aquatic with Steve Zissou, 2004), *Čudovitem lisljaku* (Fantastic Mr Fox, 2009) ali snemal filme po svojih scenarijih, npr. *Hobotnica in kit* (The Squid and the Whale, 2005), *Margot na poroki* (Margot at the Wedding, 2007) – v *Frances Ha* hommage obmorskim meditacijam Erica Rohmerja in čehovljanska družinska drevesa, ki gnijejo od znotraj, zamenja z zgodbo o družinah nove generacije, s prijatelji, pri tem pa ohrani vse svoje značilne režijske prijeme: od zastavljanja filma kot med seboj ohlapno povezano vrsto vinjet iz življenja protagonistke do natančnega opazovanja fine prepletenosti vezi med ljudmi in njihovih značajskih posebnosti. Čeprav je morda najopaznejši element filma močno stilizirana podoba v črno-belih kombinacijah mizanscene newyorških hipsterjev, je *Frances Ha* veliko več kot le to, saj je gonilna sila filma predvsem človeška zgodba o želji po povezanosti. Udejanji jo odlična Greta Gerwig (sicer koscenaristka filma), ki naslovno Frances skozi težave – težave prvega sveta, ki pa so vendarle težave, še kako pomembne njej sami in njeni generaciji – prepričljivo krmari z ganljivo mešanico nepremišljenosti in optimizma.

Morda ji je v tej držji nekoliko podobna protagonistka čilske **Glorie** (2013, Sebastián Lelio), za katero je Paulina García v Berlinu prejela srebrnega medveda za najboljšo igralko. Svobodomiselnost in želja po življenju naslovni junakinji preprečujeta, da bi se uklonila družbenemu okviru, ki ji ga vsiljujejo oznake matere, babice ali starej-

Eat Sleep Die

Frances Ha

še gospe. *Gloria* ne čuti potrebe, da bi do svojega subjekta, šestdesetletnice, ki hodi ven plesat, pit, se zabavat in osvajat moške, zavzela apologetsko stališče. Pri tem je brezkompromisna: človek je s svojo željo po bližini, sprejetosti, ljubezni in spolnosti človek tudi po petdesetem, kljub družbeni stigmati, ki jo je deležna želja in seksualnost starejših ljudi in predvsem kljub prisilni asekualizaciji starejših žensk. Njena zgodba se elegantno izogne enodimenzionalnosti, tako idealizaciji naslovne junakinje kot tudi opravičevanju ali celo moralističnemu kaznovanju: včasih Glorii odnosi z lastnimi družinskimi člani (otroki, vnuki, bivšim možem) stečejo, drugič ne; včasih se ji njeni ljubezenski podvigi in preplesane noči obrestujejo, drugič ne; pa vendar je tisto, kar je v njenem življenju konstanta, njen optimizem in prizadevanje za polno življenje ter želja po ljubezni, vendar ne za vsako ceno.

Iskanje ljubezni na bolj ali manj spontane načine je dobilo mesto tudi v dokumentarnem filmu *Gangster of Love* (Gangster te voli, 2013, Nebojša Slijepčević). Nediljko Babić, »Gangster«, že petindvajset let deluje kot ženitni posrednik v Imotskem, majhnem hrvaškem mestecu. Njegova zbirka dosjejev preprostih, ljubezni željnih krajanov moškega spola srednjih let je precej obsežna (kot jih opiše sam, gre za »higienične, iskrene, čiste«, predvsem pa »kultivirane« moške), zato glede na ogromno povpraševanje predvideva, da bo svoji najnovejši stranki, Maji (»lepa, prijetna, privlačna«), moža našel, kot bi mignil. Pa vendar se skozi zaporedje komičnih, a katastrofalnih zmenkov izkaže, da je resnična narava hrvaških moških iz bolj tradicionalne-

ga mesteca kljub idealistični želji po romanci s »tisto pravo« žensko precej utilitarna in konzervativna, saj bi ti raje ostali sami kot tvegali zasmehovanje s strani sokrajanov zaradi zveze z Majo, bolgarsko priseljenko in mamo samohranilko. Nebojši Slijepčeviću, večkrat nagrajenemu režiserju dokumentarnih filmov, uspe zabavati z banalnostjo kriterijev strank ženitnega posredovalca pri iskanju primerne partnerje/partnerice, pri tem pa v ozadju razkriva povsem nebanalen, univerzalen strah pred osamljenostjo, kar neprisiljeno združi z družbeno kritiko, ki jo s svojo transformacijo iz oportunističnega, nekoliko robatega mešetarja ljubezni v borca proti predsodkom in nepravilnosti na mikro nivoju uteleša kar Gangster sam.

Nagrado za najboljši kratek dokumentarni film je odnesel britanski *Beach Boy* (2013, Emil Langballe), ki je s svojo obravnavo kenijskega seksturizma nekakšna resničnostna različica oz. primeren spremljevalec lanskoletnega *Paradiža: Ljubezni* (Paradies: Liebe, 2012) Ulricha Seidla. Juma je mlad Kenijec, ki sanja o boljšem življenju v tujini. Medtem ko njegova punca dela v Katarju, Juma služi denar kot spremljevalec Evropejk, ki počitnikujejo v lokalnem letovišču.

Beach Boy

Podrobno opazovanje razcveta njegovega razmerja s petdesetletno Britanko Lynn v nasprotju s Seidlovim igranim filmom razkrije obojestransko zavedanje in presenetljivo sprijaznjenost s tem, kako eden drugega pravzaprav izkoriščata: Lynn ve, da je Jumino ljubezen le kupila za določen čas, medtem ko tudi Juma ve, da bo pozabljen ostal v Keniji v trenutku, ko bo ona stopila na letalo za London. A zdi se, da je ravno to sprijaznjenje tisto, kar jima omogoča, da skozi lažno romanco vsaj delno izživita svoja sanjarjenja.

Za konec so na festivalu kot vsako leto našli svoje mesto tudi žanrski filmi. Med njimi je *Dredd* (2012, Pete Travis), film, ki je bil po besedah organizatorjev celo iz lastne kategorije skoraj diskvalificiran, saj naj bi bil preveč komercialen. Gre za koprodukcijo Združenega kraljestva, ZDA, Indije in Južnoafriške republike, ki temelji na istoimenski stripovski predlogi o maskiranem urbanem policistu, »sodniku« prihodnosti, ki svoje sodbe izvršuje na licu mesta. V dobri uri in pol čiste poceni zabave v 3D *Dredd* postreže z vsem, kar pričakujete od sodobnega B-filma, vključno z nepopravljivo zlobnimi antagonisti z brazgotinami, mnogimi počasnimi posnetki in dramatičnimi enovrstičnicami. Svojo prvo filmsko upodobitev je predloga doživela že leta 1995 s Sylvestrom Stallonom v glavni vlogi, tokratna različica pa se od nje razlikuje tudi po tem, da za odtenek manj narcističen sodnik Dredd nikoli ne sname čelade ... Najverjetneje so sicer polnočne projekcije, namenjene ljubiteljem žanrskega filma, s svojim zgodbami o frankensteinskem oživiljanju mrtvih nacistov, bitkah gangsterjev in zombijev v londonskem East Endu, novozelandskih predmestnih ritualnih umorih in podobnem nekaj, česar običajno ne pričakujete na festivalu art filma. Pa vendar je njihova vsakoletna vključenost v festivalski program le še eden izmed dokazov, da je izbor 235 filmov, kot jih je premogel celoten festival, resnično nekaj pestrega in unikatnega.